

## KUDUZ TEHLİKESİ

**Bakteryolog Dr. Ferhan KUT**  
**İst. Kuduz Hast. Başhekimi**

Son aylarda yurdumuzda Kuduz vak'alarının arttığı bir gerçektir. Radyolarda Bakanlığın uyarısı ve İstanbul'da basın olayı sık sık vurgulanması, bunun kanıtlarıdır. 1972-1974 yılları arasında Fas'da 53, Yugoslavya'da 29, Fransa'da 6, Polonya'da 5, İspanya'da 1 kişinin kuduzdan ölmesine karşın memleketimizde ihbar edilmiş kuduzdan ölüm 230'dur.

İstanbul Kuduz Hastanesine aşı için başvuranların sayısı da süratle artmaktadır. 1900 yılında 570 kişi aşılanmışken bu sayılar 1910'da 726, 1930'da 1049, 1955'de 1733 olmuş, 1975'de 10.538 ve nihayet geçen yıl 16.289'a ulaşmıştır.

Bu yükselişte halktaki Sağlık bilincinin artması, nüfusun çoğalması etken olmuşsa da başıboş hayvanların çoğalması da bir gerçektir. Örneğin 1973'de 6921 köpek, 1290 kedi ısırığı müracaatına karşın 1978'de 12900 köpek ve 2883 kedi ısırığı gelmiştir. Bu açıklamalara göre meslektaşlarımızın pratik hayatlarında kuduz şüpheli ısırıklara sık sık rastlayacakları düşüncesiyle konuyu yinelemekte fayda gördük.

İlk çağlarda yaşamış GALE'den beri köpek ısırmasıyla oluştuğu bilinen Kuduz 1804'de ZİNKE'nin salyanın etken olduğunu gözlemesi ve 1885'te PASTÖR'ün aşısı bulmasıyla hastalık aydınlanmış, Klinik ve patolojisi açıklanarak tedavisi değilse de korunması sağlanmıştır.

1877'den beri yurdumuzda bilimsel metodlarla aşığı hazırlayan ve uygulayan hastanemize Cumhuriyetten sonra Ankara Refik Saydam Enstitüsündeki Kuduz Aşısı ünitesinin katılmasıyla aşılamanın tüm sağlık kurumlarına ulaştırılması sağlanmıştır.

10-200 milimikron boyundaki kuduz virüsü dış etkenlere özellikle ısıya dirençsizdir, antibiyotikler invitro etkilerse de invivo faydasızdır. Aşı hazırlanması yumurta ve doku kültürlerinden yapılır, en kolay ve ucuz metot Tavşan beynine pasajladır.

Kuduz memeli hayvanlara özel bir ZONOS olup sürüngenler, balıklar, kanatlı hayvanlar ve böceklerde görülmez. İnsanlara hasta hayvanın ısırmasıyla kontakt olarak bulaşır ve sindirim yoluyla asla geçmez. Kuduz doğada vahşi hayvanlar arasında bir Epizoti olup kır-

sal bölgelerden şehir hayvanlarına ulaşır. Salyada mevcut sokak virüsünün hayvanların birbirini ısırmasıyla Pasaje olarak virülansı artar ve kuluçka süresi kısalır. Hayvanlar için portörlük kabul edilmez. Yalnız Güney Amerika'da yaşayan kan emici bir tür yarasalarla, orta Avrupa'daki bir tür Tilkilerin portörlüklerini bildiren yayınlar vardır. Isırıkların dünya ölçüsünde ortalama % 86'sı köpeklerdir. Örneğin hastanemizde 1975'te buoran % 72, 1977'de % 70'dir.

Hayvanlarda kuduz saldırgan veya paralitik diye tarif edilirse de değişik formlar gösterdiğinden her ısırık şüpheli kabul edilmelidir. Hayvanlar için kuluçka süresi on gün kabul edilir.

İnsanlarda bu süre, ısırık yerinin beyine yakınlığı, yaranın derinliği, çıplak veya örtülü oluşu, virüsün patojenliği ve şahsın direncine göre değişirse de ortalama kırk gündür. On günden (kafayı delerek yaralayan kurt vakası) gibi kısa, 90 ilâ 120 gün gibi eksik aşılama sonu meydana çıkan vakalar da görülmüştür.

İnsanlarda hastalık huzursuzluk ve ajitasyon dönemlerinden geçerek paralizilerle sonlanır.

Isırma yerinde başlayan karıncalanmalar, hiperestezi veya parestezilerle şüphe edilir. Daha sonra psişik huzursuzluklar, su ve rüzgârdan korkma, yutma güçlüğü başlar. Gözler parlak, pupillalar genişlemiştir. Yutma güçlüğü, hidro ve aerofobinin görülmesiyle hastalık deklare olur. Bazı vakalarda ajitasyon görülmez, nihayet paralizilerin yayılmasıyla ölüm bulber felçle olur.

**TEŞHİS:** Anamnezin incelenmesi, ruhsal değişmeler, yutma güçlüğü, hidro ve aerofobi ve hipersalivasyonla konulur. Ajitasyon ve tetanik krizler tetanoz ve striknin zehirlenmeleriyle karıştırılabilir. Teşhisi sağlayacak laboratuvar metodları yoktur. Ölümden sonra beyin dokusunda NEGRI cisimlerinin görülmesiyle teşhis katileşir. Şüpheli vakalarda beyin dokusuyla hayvan deneyleri yapılabilir.

Tedavi bugün hâlâ mümkün değildir. Hastalar izole edilerek kabil olursa yüksek doz luminal ve largagtil yapılarak sakinleştirilir. 1961'de Amerika'da yarasa yaralamasından olan kuduz vakasının kurtarıldığı tip literatüründe vardır.

Koruma Pastör'den beri aşılarla sağlanır. Canlı ve ölü çeşitleri vardır. Son yıllarda kuduz serumundan da faydalanılmaktadır.

Canlı aşılar arasında orijinal PASTÖR, HÖÇES, modifiye Filip-HÖÇES metotlarıyla, ölü aşılarından FERMI ve SEMPLE'yi sayabiliriz.

Istanbul Kuduz Hastanesi'nde yıllardan beri modifiye Filip-HÖÇES canlı aşısı kullanılmaktadır. Bunun hazırlanışı kolay ve ucuz olup yapılan dozlar azdır. Sinirsel kompidikasyonunun diğerlerinden fazla olduğu söylenirse de gözlemlerimiz bunu kanıtlamamıştır. Tek mahzuru transport olamayışıdır.

SEMPLE aşısı nakledilebildiğinden yurdun her yerinde uygulanmaktadır. Cansız oluşundan yapılan dozlar fazla, bu nedenle de aşı yerlerinde lokal tahrişler olmaktadır. Sinirsel zararları daha azdır. Efikasiteleri her iki aşı içinde aynı kabul edilmektedir.

Diğer aşılar gibi kuduz aşısı ile de 9 ilâ 12 ay bağışıklık sağlanır. Buna rağmen yeni ısırıklarla son dozun tekrarı faydalıdır. Tehlikeli ısırıklarda tedaviye serumla başlayıp aşıyla devam edilir, şemanın sonunda belirli aralıklarla üç defa Rapel yapılması uygundur.

Isırmalarda şahsın kendini ısırın hayvanı tanıması önemlidir, hayvanın bağlanıp on gün gözetim sonunda canlı kalmasında aşılar kesilir. Isırık yerinin hemen sabunlu su ve suyla bolca yakınması, kabilse antiseptiklerle temizlenmesi faydalı olur. Daha sonra en kısa zamanda Sağlık Merkezlerine müracaatla aşıya başlanmalıdır. Burada süreyi belirtmek tehlikelidir. Kırksekiz saat gibi zaman vermek gecikenlerde panik yaratmaktadır, maksat kuluçka süresi içinde bağışıklığı sağlamaktır. Kuduzla savaş başıboş hayvanların yok edilmesi demektir. Hastalık bir epizoti olduğundan savaş veteriner ve hekim işbirliğiyle sağlanacaktır. Başıboş hayvanların çoğalması, şehirleri istilası bir çevre sağlığı sorunudur, tüm olarak düzeltilemezse çeşitli infeksiyonlar gibi Kuduzla savaş da başarılı olamaz. Bu savaşın rasyonel olması için önceden kamunun oluşturulması sağlanmalı, bu nedenle de din adamları, öğretmenler, toplum öncüleri ve idarecilerinin kuduz üzerinde bilinçlendirilmeleri temin edilmelidir.

Tüm iletişim araçlarından faydalanılarak ortamın hazırlanmasında hekimler ve veterinerler konuyu işleyip açıklamada görev almalıdırlar.

Hayvan sevgisi insanlar arasında çoğalması istenen bir erdemse de bu sevginin şartları da vatandaşa öğretilmelidir. Başıboş her hayvan sahipsiz kabul edilip mutlak yok edilmelidir. Köpeklerle savaşta zehirler, kurşunlamalar veya canlı yakalıyarak gaz odalarında öldürme gibi metotlar kullanılır, insancıl olanı bayılıcı silâhlarla hayvanın yakalanıp separe araçlarla gaz odalarına ulaştırılmasıdır.

Strikninle zehirlenmiş bir köpeğin sokak ortasında can çekişmesi veya kurşunla vurulmuş hayvanın kanlarını saçarak koşması gibi olumsuz görünümeler savaşımızı engeller.

Uyuřturucu silâh ve mermilerinin devlet - Hayvan Koruma Dernekleri işbirliği ile temini, nakil araçları ile gaz odalarının hazırlanması, bunların finansmanına diğer kuruluşların da katılması hayvan savaşı için önerilerimizdir. Ayrıca hayvanların toplanmasına neden olan besin artıkları ve çöplerin zamanında kaldırılması, sahipli köpeklerin denetlenmesi, bunların aşılarının sağlanması ve isteyenlerin hayvanını kısırlaştırabileceği kliniklerin çoğaltılması lâzımdır.

İnsanları koruyan aşıların hazırlanması ve uygulaması yapılan İstanbul Kuduz Hastanesi ile Ankara'daki Kuduz Ünitesi'nin Hekim ve Teknisyen kadrolarının yeterli düzeye çıkarılması, aşi istasyonlarında çalışan hekimlerin bir süre Kuduz kurslarından geçirilerek konuya adaptasyonlarının sağlanması kuduz tehlikesine karşı alınması gereken önerilerimiz olacaktır.

---

### ABONELERİMİZE,

Dergimizi yařatmak için;

- Abone olalım
- Abonemiz dolmuřsa yenileyelim.

TTB Merkez Konseyi Toplum ve Hekim Dergisi

Adres: Türkocağı Cad. No: 19 Caęaloęlu/İSTANBUL

---

### TOPLUM v e HEKİM

Cilt 1	Sayı 1 - 6	Fiati 200 TL.
Cilt 2	Sayı 7 - 12	Fiati 200 TL.

Ödemeli Olarak İsteyiniz.

---